

ՕՐԱԳԻՐ ԶՄԻՌՆԵՒԱՅ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՏԵՍԻՍԻՍ

ԶՄԻՌՆԵՒԱՅ ԸՆԴՈՒՄ 28 ՄԱՅԻՍ 1866

ԹԻՒ 780

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՏԵՍԻՍԻՍ

ԶՄԻՌՆԵՒԱՅ 28 ՄԱՅԻՍ

Վերջապէս այսօրուան օրս հաստատուն է թէ՛ ի կարգադրութիւն պատերազմի պատճառ տնտեսական ծանր խնդրոց և վեճերուն խորհուրդ մի կըլլայ ի փառքիդ, ուր ներկայ պիտի գտնուին Վաղղիդ, Լեւոնիդ և Ռուսիդ երեսփոխանները, հանգերձ Լեւոնիդ, Բրուսիդ և Իտալիդ տէրութեանց երեսփոխանները, Բրուսիդ, Բրուսիդ, Բրուսիդ մէջ քննութիւն և կարգադրութիւն խնդիրները պիտի ըլլան նախ Վեճերի խնդիրը, Այսինքն Զորքիդի գործութեանց վեճը, և զերմանական զաշնակցութեան նորոգութեան խնդիրը, այսինքն այն ամեն ծանր խնդիրները, որոց պատճառաւ Եւրոպայի մէջ ընդհանուր պատերազմ մի ծագելու մեծ վտանգ կայ:

Վաղղիդ, Լեւոնիդ և Ռուսիդ չափ բանախօսութեան ետեւ, յաջողեցան վերջապէս համադրելու ի պատերազմ պատրաստուող տէրութիւնները, որ իրենց վեճերը այս խորհրդոյն առջեւ դնեն, որ վերջին ճգամը պիտի աշխատի խաղաղութեամբ կարգադրելու լայնասիւի, բայց պիտի յաջողի արդեօք: Լեւոնի կենցաղապէս անձինք այս հարցումը կընեն, և զժողովարար մեծ վստահութիւն չեն ցուցնէր խորհրդոյն ընելու ջանքին յաջողութեանը վերայ: Լեւոնի ամենայնիւ չեմք կրնար ըսել թէ վերոյիշեալ չէզոք մեծ տէրութեանց բարոյական յորդորները և խրատները ամենին ազդեցութիւն մի պիտի չունենան պատերազմ ուզող տէրութեանց վեճի, ուստի մարդոց խորհրդածութեամբը անկարելի կամ ամենադժուար կարծուած գործ մի, կրնայ հնարաւոր կամ դիւրին ըլլալ Լեւոնիդի առջեւ:

Լեւոնի այս վեճակի մէջ կը գտնուի այժմ Եւրոպայի քաղաքական իրաց ըմբռնող կայսրութիւնը, որուն բարեյաջող փարձումք մի ստանալու առաւելագոյն Վերին Եւրոպայի միջոցով զթութեան սպասելու է: Խաղաղասիրական խորհրդոյն դուրսբերումը առաջին անգամ:

ԻՆՏԵՐՆԱԿԱՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Վարսազայի Հաւաստ անուն Կոստանդնուպոլսոյ տաճկաբարբառ օրագրի (1865, 264 համար) Լեւոնիդի միաբանից դիմ գրեալ ամբաստանութեանց պատասխանի:

(Շարունակութիւն) (1)

Պարոն Մարգարեան ինչի՞նչանք այսպէս ճանաչելով մեր վեհաբանի խոհանոցին վերատեսուչ, դատանք այժմ սեր գիտեցած աշխարհու հերքումներին:

Աստիճան հերքման մէջ կըզրէ «Երբեք ամենամեծ միջոցին մէջ հազիւ հազ չորս հինգ անգամ ջանք եւ ան ալ խիստ տկար կերպով, այնպէս որ առաջի գիշերը տենեղ ընենք ալ նէ, հետեւեալ օրը առողջ կըլլար, և ուսելիքն ալ սովորական կերպով կը շարունակէր»:

Աստ չէր լինել, եթէ ասէր որ կաթոլիկոսը միշտ առողջ էր, այլ երբոր շարունակ եկեղեցի չէր մանկել ոչ կիւրակէ և ոչ հանդիսատար օրերը, և իրաւացի արտունջ կըլլէր իր անհոգութեանը դէմ, միաբանից մեծին և փոքրի մօտ հիւանդ կը ճանաչար: Երեւելի անձինք էլ պատահած ժամանակին «այսօր տենեղ եղի» կասէր, բայց իր առողջութեանը նշան իր «սովորական կերպով շարունակած կերակուրներն» էլ կը վկայէին, զորոնք կըզրէ խոհանոցի վերատեսուչը իր Վ. հերքմանը մէջ. այն է «ոչխարի ոտք, մսխառնայ փիլա, մածուն, սեր... խաւիար, միսին, ստրիկայ, խորոված ձուկը և այլն»:

Օրոնք Լեւոնիդի միջոցով ամենայն անգամ օգոստոս ամսոյ մէջ ոչ միայն հիւանդին են փնտաւար, այլև առողջ ան:

(1) Տես լրագրոյն նախընթաց քիւնք:

այժմ ամենին չկրցաւ դադարեցնել պատերազմական պատրաստութիւնները, որ կը շարունակուին թէ՛ Լեւոնիդ, թէ՛ Բրուսիդ և թէ՛ Իտալիդ մէջ:

Կը հաստատեն թէ Բեզդեղեզուրի դահլիճը իմաց տուած է Վեճերի դահլիճին որ, եթէ Լեւոնիդ կառավարութիւնը չդադարեցնէ իւր զօրաց ամփոփումը հիւսիսային սահմանագիծին վերայ, Ռուսիան պիտի ստիպուի 100,000 հոգիէ բաղկացեալ զինուորով տէր զօրաբանակ մի կազմել: Այնպէս ինչպէս է, կըսեն, Բրուսիդ կառավարութեան որ ամեն ջանք ի գործ դնէ որպէսզի բարեկամաբար լըննայ Լեւոնիդի հետ ունեցած իւր վեճը, թէ՛ պէտէ այս լրոյն ստուգութիւնը հաստատութեան կարօտ է, այսու ամենայնիւ ճշդիւ կը յայտնէ Ռուսիդ քաղաքականութիւնը, որ նախ և յառջ խաղաղութեան անփնա մնալը կը պահանջէ, սակայն ի գիտեցածի հրատարակութեան պատերազմի, իւր կացութիւնը թէ և չէզոք, բայց ի նպաստ Բրուսիդ պիտի ըլլայ:

Ստոյգ կերելի թէ Լեւոնիդի զօրապետը ծառայած է Վաղղիդ, Լեւոնիդ և Ռուսիդ զեսպանաց որոց կառավարութիւնները մեծ ջանք կընեն վասն խաղաղութեան, որ եթէ մինչև 1-2 շաբաթ լաւաճոյն յոյսեր չտեսնուին Վեճերի բարեկամաբար Խաղաղութեան թող տրուելու, ֆիդելիտայի կառավարութիւնը պիտի պարտաւորի հաստատութեան միաբան և եւանդուն ձայնին հետեւելու, որ կուզէ վախճան մի տալ այս անտանելի կացութեանը:

Լեւոնիդի կառավարութիւնը յոյս կուտայ եղբոր միշտ ֆիդելիտայի դահլիճին, թէ շատ հաւանական է որ Վեճերի թող տրուի ի կողմանէ Լեւոնիդի եթէ Խաղաղութեան չփութայ պատերազմ հրատարակելու: Ասկայն այս բանին խաղաղութեան քիչ մարդիկ հաւատ կընծայեն:

Խաղաղութեան այժմ օրը երեք միլիոն ֆրանք ծախք կընէ իւր զօրաբանակին համար: Կայսրի է որ կառավարութիւնը ազգային Իրաւանոցէն 250 միլիոն:

ձինք ևս ուսելու փնտաւար կը համարին այնպիսի խառնակ կերակուրներ և միտեանց հակառակ, ինչպէս մածուն և սեր, խաւիար և ձուկ, զորոնք առողջ մարդուն անգամ միտեալ ուսել միշտ արգիլած են բժիշկը:

Բ. Հերքմանը մէջ կըզրէ «Երբ (կաթոլիկոսը) երբեք զերտէ երեւել հրաման տուած չէր ի օհարարին, սակայն առանց իմ գիտակցութեան (որ այն միջոցին վեհաբանի խոհանոցին վերատեսուչութիւնը ունէր) (զօհաթիւն Լեւոնիդի սր այս ճանաչումով ինչ է ինքը կըզրէ) և վեհաբան հօր հրամանին իր հաւատարմ կարծած չաթը Լեւոնիդը ինքնին երբեք ու կերպուցած էր»:

Եթէ իրաւ չաթը Լեւոնիդը թունաւորած էր զկաթոլիկոսը ինչպէս կըզրէ իր նամակի սիկըրը, այն միջոցին խոհանոցի վերատեսուչութիւնը Վ. Մարգարեան իսկ ձեռքն էր, կըզրէ ինքնին, կաթոլիկոսը «զերտէ երեւել» հրաման տուած չէր: Ինչպէս ուրիշ չաթը Լեւոնիդը առանց վերատեսուչի գիտակցութեան զերտէ կերել և ուժ համար և ուժ հրամանաւ «կաթոլիկոսը հրաման ըրած չէր»:

Ամօթ օտարական որ կրամոլին, որով զմիտարանութիւն որ կրամոլ կանուանէ, որ կարծելով թէ Լեւոնիդն իր միաբանը կը հրամանէ իր զօրապետութիւնները մինչև յոյս, ջանացել է ստույգ կամ իր որ կրամոլութիւնը նոյն վրայ դնել: Կաթոլիկոսին հակառակ էր միշտ իր համար պատրաստած կերակուրէն աւելի ուղի կերակուր երեւել սպասաւորաց համար իր խոհանոցում: Ինչ որ ինքն ուսէր, նոյնա պէտք էր իր սպանաւորներէ կերակուրէին, և վասն այսօրիկ միշտ արտունջ էր ի նոսա, բայց խոհանոցի վերատեսուչը այն որ կաթոլիկոսի ծածուկ Սեղրէս կաթոլիկոսի համար առանձին

լին փոխ առաւ, որ մինչև երեք ամիս ձեւը ըննայ: Պատերազմին դաշտին վերայ այժմ 260,000 հոգի կայ, որ շուտով 350,000 պիտի ըլլայ: Լեւոնիդ զօրաբանակին կէսէն աւելին բացօդայ կընջեն այնպիսի երկիր մի, ուր ծանր հիւանդութիւններ կը տիրեն և սաստիկ տաքերը սկսելու վերայ են: Ռուսիդ բաց այս վեճակին մէջ միթէ կարելի է որ Խաղաղութեան ժամանակ սպասէ մեծ տէրութեանց խաղաղասիրական միջնորդութեանը թէպէտ և երեւելի մեծ փափաք ունին յաջող վախճան մի տալու իրենց միջնորդութեանը:

Փարիզի Լաթրի լրագրին մէջ հետեւեալ յօդուածը կը կարդաւք:

«Կոստանդնուպոլսէն ընդունած մեր նամակները խիստ կարեւոր լուր մի կը պարունակեն: Օգոստոս փառ Սուլթանը շնորհած է, կըսեն, Լեւոնիդի փոխարքայ Խաղաղութեան փաշային ուղղակի յաջորդութիւնը իւր գերատեսուչին մէջ:

«Կայսրի է որ մինչև ցայսօր իշխանութեան դահլիճ, օսմանեան հարստութեանց (տիւսսութի) մէջ, կը փոխանցէր գերատեսուչին անդամոց ամենէն մեծին: Ուստի Լեւոնիդի փոխարքայութեան յաջորդը այսօրուան օրս Սուլթան փաշան էր, այսինքն այժմ ան փոխարքային եղբայրը, և Սուլթան փաշային պիտի յաջորդէր Լաթրի փաշան, որ Սեֆեմէտ Լեւոնիդի փաշային վերջին որդին է:

Կը հաստատեն թէ եղբայրսի տուրքը 5 միլիոն 500 հազար ֆրանք պիտի ըլլայ յետ այսօրիկ, ի պատճառ վերոյիշեալ շնորհին զօր Բարձրագոյն Վուլը ըրաւ Խաղաղութեան փաշային:

Կարծեմք թէ Վաղղիդ և Լեւոնիդ հաճութիւն տուած են յաջորդութեան օրինաց փոփոխութեանը»:

Զեւոնի օգոստոս փառ Սուլթանը հաճեցաւ նր փրկել կարգին ասպետ անուանել զմեծարդոյ պարոնայս Բարաքուցի և Լաթրի յոյն բժիշկները, որ

զերտէ կերել և նոյնը վեհաբանին անհրաժեշտ կաթոլիկոսը կըրանայ, կըրանէ և կըրարանայ ինքնակոչ վերատեսուչի վրայ, ապա կը հրամայէ որ իր համար էլ բերեն, զժողովարար զերտէն վաղեմած կըլինին վերատեսուչը և իր պաշտպանը: Այն ժամանակը հրաման կանէ կաթոլիկոսը իր արգարեւ հաւատարմ չաթը Սուլթանին որ զերտէ կերել տայ: Խոհանոցի ծառայ (մուսթափաթ) զերտէն կերել անկարծիք պարոն Մարգարեանի գիտակցութեամբ, ըստորում նա էր խոհանոցի վերատեսուչը և առանց նորա ոչ խոհանոցի ծառայ և ոչ ուր իրաւունք չունէր բան պատրաստել ինչպէս ինքն էլ կը վկայէ, որքան հեռի է այս ճանաչումով ինչ է ինքն հանդի վերատեսուչի գրած ստույգութիւնը:

Եթէ չաթը Սուլթանը «վեհաբան հօր հրամանին հաւատարմ կարծած» էր, ինչպէս և էր իրօք, և զերտէ կերելու կերպուց, որով թունաւորուած կը համարուի կաթոլիկոսը, եթէ իրաւ է այն, վերի ճանաչումով ինչ է ինքն զիտամար Պօլսէն եկած էր այս վատութիւնը անհրաժեշտ: Եւ իր բարեբար կաթոլիկոսը ապաստելու վաճառի կաթոլիկոսը երբոր լուր առաւ թէ Լեւոնիդը անհայտ ազգայինք իրեն մեծագին ընծաներ զրկած են իր ձեռնառուն կաթոլիկոսի հետ, բայց նա վերադարձին չէ հասուցել իրեն, այնպէս երես ձեռք կաթոլիկոսին, մինչև ոչ միայն նորա հարկաւոր եղածը արգելած էր, այլև վատկիք մոմ անգամ զընցեր էր:

Եթէ ոչ չաթը Սուլթանը այն հաւատարմին էր կաթոլիկոսի, զոր ոչ միայն սինդի անդամները, այլև կաթոլիկոսի իսկ ձեռնառուն կաթոլիկոսը չկարող

Լեզիպոսի աստղորդական փոխանորդ դերապա-
տիկ Միլտիադ Եպիսկոպոսը, որ օգտագործում է հա-
մար խղիւր կըզտնուի անցեալ շաբթուանէ 'ի վեր,
հետեւալ հաշուեցուցակը յուզարկած է մեզ 'ի հրա-
տարակութիւն :

ՀԱՇՈՒՆՅՈՒՅԱՆ

Լեզիպոսի Հայոց աստղորդարանին ելից և մտից
սկսեալ 1865 Յունվարէ մինչև ցվերջ Պիկտեմբե-
րի, այսինքն մէկ տարուան, վկայութեամբ և ստու-
րադրութեամբ արապի զրապիր Հասինին :
Սայիտ փաշայի շնորհած 600 ֆէթատէն Լեզիպոս
հողին տարեկան վարձքը 30,110
Պոլսին շնորհած 400 ֆէթատէն հողին վարձքը 38,000
Հանդուցեալ Կարապետ աղայի 400 ֆէթ-
տէն հողին վարձքը Էօշիւրէն 'ի զտտ 20,307
Լեզիպոսի մոմատան և թապալից մուտքը 7,581
Լեզիպոսի կատարուած պաշտօններուն մուտքը 3,440
Նշեցեալներուն առնուած ողորմութիւնը 538
Խաղաղին ողորմութիւն 1,664
Հանդուցեալ վանքի Կարապետին կտակին
համեմատ տէր Պատարեան տղաներէն
առնուած տարեկանը 9,526
Ժողովրդէն առնուած տուրքը՝ ըստ Սահմ.
Սահմանը տալաներէն առնուած ըստիմը 452
Տարուան մը մէջ թէրէքէներէ քանութիւն 5,330
Լեզիպոսի եկեղեցւոյ և Ս. Զակարայ ան-
ուամբ եղած վանքներուն եկամուտը 101,385
Սարմիշայի պարտէզէն եղած եկամուտը 1,136
Փոսած առնելիքներուն տարեկան տոկոսը 8, 00

Լեզիպոսի անջ գրամ, զորուէ 243,731

ԾԱԽՔ

Վեց հարիւր ֆէթատէն հողին տարեկան
Էօշիւրէն խաղաճա պապոյին ձեռք 12,010
400 ֆէթատէն հողին Էօշիւրէն վարձակալին 9,525
Էօշիւրէն հողերուն վարձու տալու համար 1,710
Խաղաճներուն աւալանները 82
Պոլսոյ պատրիարքարանի տարեկան մուխթատն 834
Պոլսեան երթեկեղ աղքատներուն ողորմ. 1,508
Լեզիպոսի ներքին մանր ծախքերը 1,367
Լեզիպոսի համար ծախու առնուած մոմի գին 3,586
Աստղորդ. Պ. սրբազանին ամսականները 29,250
Տէր Կարապետին և Լեզիպոսի 5,880
Լեզիպոսի գրադիւններուն ամսականները 15,250
Պարոյի և վարձակալեաց ամսականները 27,233
Սարմիշայի պարտէզին ծախքը 11,003
Տոկոսաւոր պարտուց տոկոսները 12,042

131,580

եակը եկած էին, ևս զայն Սնորհաս եպիսկոպոսին
մօտ, վերադարձին իմացոյ որ առաջ լուսարար Եպիս-
կոպ Եպիսկոպոսը հազարէքէն էր :

Այս միտադրոյն ստանալ խոհանոցի պարոն վերա-
տեսուել իր Պ. և վերջին հերքեման յառաջարկէ զին-
քով, ջանացի է ընթերցող հասարակութեան միտքը
գրաւել 'ի հաւատարմ յառաջ քերած գրադարութիւն-
ներին, զորոնք նոյն հերքման մէջ անխաղաք և ան-
ընդունութեամբ դրած է սինոդի անշաւոց, կառավարու-
թեան և միաբանից վրայ, որով և կըստիպէ զմիաբան
որ կաթողիկոսի մահաւանդ իրենց արածն ու 'ի սէր աղ-
զի լաւածը՝ զրին և հրատարակեն :

Աստուածածինի կիրակի օրը Օղորդոսի ԱՅնի կա-
թողիկոսը միայն պատարագին եկեղեցի եկաւ և կ'ախ-
նաց ըստ իր սովորութեան, որ ոչ հիւանդ էր և ոչ
կըտեղէր, չորեքշաբթի օրը իմացանք որ կաթողիկոսը
հիւանդացի է, պատճառ որ իր սովորական կերակու-
նքին հետ ինչպէս նշանակել է պարոն վերադարձը
«ոչխարի ոտք, միաբանաց փրկու, մահուն, սեր կայն
խաղաք, սարտիւլ, միսին, և խորոված ձուկն» և
զան ոտքով շինած և երեքօրուան երկու փաշայ է կերել
այն տօթաղին ամսուան ժամանակ, և այս միմեանց
հակառակ ու խառնակ կերակուրները, մանաւանդ երեք
օրուան եզան ոտքով փաշան չկարողանալով մարսել,
տեղին էլ վրայ է հասել, այդքան կերակուրը դժուարա-
մարսութեան բնական հետեանքն է հիւանդութիւն :
մանաւանդ ծեր մարդու, այսպիսի խառնակ կերակու-
րներով հիւանդուցած կաթողիկոսին՝ հրաշքը այս է զոր
պարզակեան կանուանէ խոհանոցի վերադարձը» : Ինչ
հրաշքով եկաւ խօսքան, պարզակեան կաթողիկոսը
չարկաւ :

Վարի դումարը 131,580
Վարի ֆ տուներուն մէքամէթները 9,284
Վարի ֆ տուներուն հէքիները, միւրի
հետ եղած քոնթրաթներուն ծախքը և
սառնիճները լեցնելու 3,350
Տեղացի տնակներուն տրուած ողորմութիւն 11,350
Լասախէից, աշխիւն և դոնապանէն 10,800
Սոթապիւն բոլոր ծախքը 30,664
Պատահական ծախք Սահակ և Կերոսէս
Եպիսկոպոսներուն և արմապներու ծախք 30,246
Լեզիպոսի եկամուտը տարուան մը մէջ 11,357

Լեզիպոսի անջ գրամ, զորուէ 243,731

Լեզիպոսի Հայոց Աստղորդարանին թերթոյն և
փոսած առնելիքներուն բոլոր դումարը 352 536 դու-
րուէ կըհասնի, որոցմէ մէկ քանին դատի ներքե
կըզտնուի եղեր այժմ :

Սուրբ Երուսղէմի վանքը հրատարակեալ Սէն-
պատուական ամսագրոյն մէջ հետեւեալ ազգային
լուրերը կըկարդամք :

«Լուրի 24ին յաւուր տօնի Երուսղէմի խոջին ուր-
բաղան Պատրիարք հայրը եօթը սարկաւաղաց քա-
հանայութեան և վարդապետութեան ասմիճան շնոր-
հեց սուրբ Զակարեանց տաճարին մէջ 'ի ներկայու-
թեան ժողովրդոց, ուր ներկայ էին նաև Լեզիպոսի
աշխուհեան մեծապատիւ հիւպատոսը, քանի մը յոյն
կարդաւորք և իրենց մեծ ուսումնարանին ղեկավար
դաստառն : Երբ ողորմութիւնը խիստ փառաւոր էր և
ինքը սրբազան Պատրիարք հայրն էր ժամաւոր :
Իսկ յիշեալ եօթը սարկաւաղաց հետեւեալներն են :

Սարկաւաղ կոչեցաւ :
Սարկաւաղ Սարկաւաղի տէր Վարդան,
Պրիկոր Երզնէիցի տէր Սիւրբի,
Սոթապիւն Վանքի տէր Սիւրբի,
Սահապար Կարեկացի տէր Սիւրբի,
Սարկաւաղ Կարեկացի տէր Սիւրբի,
Սահապար Սահապարի տէր Սիւրբի,
Սահապար Սահապարի տէր Սիւրբի,
Սահապար Սահապարի տէր Սիւրբի :

«Երբ շնորհալի ամսոյն մէջ Երուսղէմի տէրութեան
հիւպատոս մեծապատիւ Պ. Վալէրի տը Սոթապիւն
գործոյ մի պատճառաւ իւր հայրենիքը երթալով,
իրեն փոխանորդ կարգեց տաշին թարգման ու քան-
չէլիէր յարգանքալի Պ. Զակար փառաւ Սուրբա-
տեան : Երբն մեծապատիւութեան ցուցեցած այս
յարգանք և հաւատարմութեան նշանը, նոր յայ-
տարարութիւն կըհամարուի հայկազուն Պարոնին
բազմամեջ հաւատարիմ աշխատութեանցը զոր ցու-

ցրցած է կայսերական տէրութեան իրեն յանձնու-
ած պաշտօնին մէջ : Ուրախ եմք ծանուցանելու որ յիշ-
եալ Պ. Սուրբապետը նաև իւր ազգայնէր զգաց-
մունքներով ալ նշանաւոր համարուած է ազգայնոց
քով, և շատ անիթներու մէջ ցոյց տուած է իւր առ-
ջուրը Լեզիպոս ունեցած բարի նախանձը» :

Սուրբ պատուական լուրերուն մէջ հետեւեալը
կըկարդամք :

«Լուրի 24ին յաւուր տօնի Երուսղէմի խոջին ուր-
բաղան Պատրիարք հայրը եօթը սարկաւաղաց քա-
հանայութեան և վարդապետութեան ասմիճան շնոր-
հեց սուրբ Զակարեանց տաճարին մէջ 'ի ներկայու-
թեան ժողովրդոց, ուր ներկայ էին նաև Լեզիպոսի
աշխուհեան մեծապատիւ հիւպատոսը, քանի մը յոյն
կարդաւորք և իրենց մեծ ուսումնարանին ղեկավար
դաստառն : Երբ ողորմութիւնը խիստ փառաւոր էր և
ինքը սրբազան Պատրիարք հայրն էր ժամաւոր :
Իսկ յիշեալ եօթը սարկաւաղաց հետեւեալներն են :

Սարկաւաղ կոչեցաւ :
Սարկաւաղ Սարկաւաղի տէր Վարդան,
Պրիկոր Երզնէիցի տէր Սիւրբի,
Սոթապիւն Վանքի տէր Սիւրբի,
Սահապար Կարեկացի տէր Սիւրբի,
Սարկաւաղ Կարեկացի տէր Սիւրբի,
Սահապար Սահապարի տէր Սիւրբի,
Սահապար Սահապարի տէր Սիւրբի,
Սահապար Սահապարի տէր Սիւրբի :

Սայիտի 20ին ուրբաթ օրը Կոստանդնուպոլսոյ
ազգային երեսփոխանները թէպէտև յընդհանուր
ժողով հրաւիրուեան են կաթողիկոսական ընտրու-
թեան խնդրոյն համար : սակայն երեսփոխանաց մե-
ծազոյն մասը ներկայ չընտրուեալուն պատճառաւ աս-
եանը չէ բացուեան, և որոշուեան է վերատին հրաւի-
րել զանոնք, որպէսզի Սայիտի 27ին ուրբաթ օրը
ըլլալու ժողովոյն անպատճառ ներկայ գտնուին :

Հանդուցեալ Հահագարեանց Կարապետ վար-
դապետին հրատարակած Երթաւոր անուն լրագի-
րը 10 բաժանորդ ունի եղեր 'ի Պաղատիկ : Այս
10 օրինակաց տարեկան արժէքը՝ այսինքն 189 ֆր.
90 սանթիմ, անցեալ շաբթու փոխանակաւորով մի

կաթողիկոսի զին. պատարագ մատոյց, և փառաւոր
յուզարկաւորութեան 'ի հող գերեզմանի դրաւ : Ինչ
անկու էր միաբանութիւնը ամսուան պատարագ տօթա-
ղին միջոցին : Բժիշկները կըկարգեն թէ կաթողիկոսի
մահը խօսքոյն նշաններ ցոյց տուաւ : Եւ Բժիշկան ոչ
թէ «Վաղարշապատու դաշտին մէջ» այլ վանքի պա-
րագին ներս մտած, զիսկ արդէն արդէն պարոյի աշա-
կերտներէն մէկը . զոր ինքը «ամբարեխառն» խոհարար
միայն չէ լսած : Կամ ծածկել է, որ իր գրապարտութեա-
նը հաւատան : Դէպքը թանձրամարմին լինելով, ներս
ըւ անկու էր, բայց դարձեալ երկու օր և մէկ գիշեր պա-
հեց, թուաւորուած էր բժիշկը կըծանաչէր, և երկրի
օրկերս նա գիտեր, գիտեղովն էլ պատարագն տուաւ
«Երեւանու գութեքնատորի պաշտօնակատարին» որ եկած
ոչ թէ «բացատրութիւն պահանջել սինոդէն հիւանդու-
թեան կերպին վրայ կամ ընդդէմ օրինաց այնքան չու-
թաղեալ համար» այլ թէ ինչպէս կաթողիկոսի մահը
գութեքնատորին իմաց չտուին իրեն մերձաւոր նահան-
գապետի : որ թէ թաղմանը ներկայ լինի : Եւ թէ գլխու-
ւոր կառավարութեանը ինքը յայտնէ : այս էլ սինոդի
կառուելը չէր ներքը, սինոդը ուղղակի իր կողմից ար-
գին յայտնել էր իրանից բարձրագոյն ատենի ըստ կար-
գին : սինոդը օրէնք չունէր գութեքնատորը հրաւիրել
թէ ոչ որ երեք օրուան ծախայ հետ կընստէր նա : ուստի
թէ ոչ գութեքնատորը բժիշկի պատասխանով չըտա-
կանացու, որ միանգամայն և սինոդի պրօկուրորն է :
Ինչ հետեւեալ ունեցաւ պաշտօնակատարի եկաւորու-
թիւնը, որ պարոն Պիլիկեանը իրեն յանցանք կըդնէ
սինոդի վրայ, և ոչ ինչ :

(Մնացորդը յաջորդ քոնով) :

ընկալած ի Պաղատիայէ, ձեռամբ յիշեալ լըպրին
գործակալ մեծարդոյ պարոն Մանուկ Որդանանեան,
որուն հրամանին համաձայն փութացանք յուղարկել
առ մեծապատիւ Թաղապետ Գալստիան սեղանա-
ւորն, որ վսեմափայլ Կոպար փաշային գործա-
կալն է յԱղեքսանդրիա :

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ, 25 ՄԱՅԻՍ

Կայսերական հրովարտակա, բարձրագոյն Մե-
հեմետ Բիւշտի փաշան Մեծ-Եղարդոս անունե-
ցալ փոխանակ Գիւտա փաշային, որ իւր բարձր
պաշտօնէն զրկուեցաւ :

Բարձրագոյն ի իր փաշան պատերազմի պաշ-
տօնեայ կարգեցաւ, իւր վերայ մնալով Թիւրան-
թարանի տեսչութիւնը և Կորին վեհափառութիւնը
բարեհաճեցաւ Օսմանիէ կարգին առաջին աստի-
ճանի շքանշանը շնորհելու Բիւշտ փաշային :

Վրաստանէն նաև թէ Երզնկայի թաղապետ
դոյն ատեանին նախագահութիւնը վսեմափայլ Բեա-
միւր փաշային յանձնուած է :

Վաստան օրս հաստատուն է թէ օգոստոսի
Սուլթանը, ըստ խնդրոյ բարձրագոյն փոխարքային
Եղիստոսի, հաճեցաւ նշան երկրին յաջորդութիւն
կարգը փոխել և որդեղ որդի Իսմայիլ փաշային,
այսինքն այժմեան փոխարքային շնորհել : Այս ան-
բնութեան վերաբերեալ կայսերական հրովարտա-
կը արդէն յուղարկուած է, և կրնան, ի Բ. Դուռը :

Եղիստոսի նախնայոր մինչև ցայսօր Թաթարն 40
միլիոն զուրուշ տուրք կը վճարէր Բ. Դուռն, բայց
ի պատճառս յիշեալ նոր տնօրէնութեան, այսու-
հետեւ 75 միլիոն տարեկան տուրք պիտի վճարէ :

Վրասի թէ Բարձրագոյն Դուռը միտք ունի նոր
թղթագրաւ հանելու և այսպիսի գործոց վերայ
համոթիւն ունեցող անձինք կը խորհին թէ այս ան-
բնութեանը կրնայ օգտակար ըլլալ առեւտրական
գործոց զիւրուշեանը համար :

Պարսից դեսպան Սիւրբա Զիւսէին խանը Օս-
մանիէ կարգին, առաջին աստիճանի շքանշանը ըն-
կալաւ օգոստոսի Սուլթանէն :

Եղիստոսի բարձրագոյն փոխարքային ի վար-
ձատրութիւն բաղմամայ հաւատարմածոյայութեանց
վսեմափայլ Երաման Կէնդը-Պէյին, որ իւր սե-
ղանաւորն է Կ. Պոլսոյ մէջ, հաճեցաւ 5000 լիւայի
արժողութեամբ մեծ կալուած (չիֆթլիք) մի շնորհե-
լու անոր Եղիստոսի մէջ :

Յայտնի է որ Բարձրագոյն Դուռը Հօննորէ-
քէն Կարողոս Իշխանին Մոլոտովապիայի ավանդ
նստելուն դէմ բողոքեց եւրոպական մեծ տէրութեանց
առջև և վասնորոյ յիշեալ Իշխանին հնազանդու-
թեան նամակը՝ զոր յատուկ գործակալով մի Բարձ-
րագոյն Դուռը յուղարկած էր օգոստոսի Սուլ-
թանին մատուցուի, կայսերական կառավարութեան
կողմանէ չընդունուեցաւ ամենեւին :

ԶԱՆԻՆԻՆԻ ԵՒ ԻՒՆԻՆԻ

Զմիռնիա, 28 Մայիս :

Նշանաւորներն մեզ թէ քաղաքիս բաղնիքիս ար-
ժանայարգ ազգայնոց ստորագրութեամբ և հաւանու-
թեամբ, 8 ազգային երեւելիներէ բաղկացեալ Յանձ-
նաժողով մի կազմուեցաւ, ազգին գործոցը վրայօք առ-
ժամանակեայ կերպիւ հօգ տանելու համար մինչև ի
նստիւթիւն Սահմանադրութեան : Յայտնի է թէ այս-
պիսի ազգօգուտ տնօրէնութիւն մի արդէն ժամանակէ
մը ի վեր կ'ըլլայ ի Կոստանդնուպոլիս :

Նստիւթիւն վեհա. Թաղապետը հաճեցաւ սրբոց Մա-
րիկոսի և Ղազարոս կարգին հրամանատարի շքանշ-
անը շնորհելու նահանգիս ընդհանուր կառավարիչ վսե-
մափայլ Ոսթիւր փաշային :

Սուրբ Գրիգոր Գրիգորի օրս Լատինացոց Սուրբ
հաղորդութեան խորհրդոյ տօնակատութիւնը մեծ փա-
ռատութեամբ կատարուեցաւ և թափօրը Կիւրմաշա-
լէսի թաղէն ելլելով, ուր նոր եկեղեցի մը կը շինուի,
բոլոր Ֆրանկաց թաղը պտտեցաւ, որ շքեղապէս զար-
դարուած էր զանազան կերպաներով և միտեններով :
Սկսեալ ազգէ խառն բաղնիքին հանդիսատես եղաւ
այս փառաւոր թափօրին, որ ամենայն բարեկարգու-
թեամբ ի գործ դրուեցաւ :

Պուռնուլայի մէջ յոյն ազգի մը սպանօղը՝ զոր լը-
րագրոյն նախընթաց թուոյն մէջ հրատարակեցինք,

անցեալ շաբթու րոնուեցաւ և ի մահ դատապարտուե-
ցաւ նահանգիս երկնական գործոց ատենէն :

Սնեհալ շաբթու դժբաղդ գէպը մի տեղի ունեցաւ
Ս. Երանի երկաթուղոյն վերայ : Իզմիրէն մեկնած շոգե-
կառքը, որուն մէջ կը գտնուէին բաւական երեւելի ան-
ձինք, Ս. Երանի կողմէն կողմ շոգեկառքին հանդիպեցաւ
Գաւարաւորի մօտ : Այս իրարու զարկուածը կրնար
տակարի հետեւ թիւններ ունենալ, բայց գոհւթիւն Ս.
տուռոյ, որմէ թէ թէ վերքերով աղատեցան և ու-
րիշներուն ալ նախնին զնա մի շեղաւ : Թիւրքիս
տակարին բոլոր երկաթուղոյն վերայ հաստատուած
չըլլալուն համար է որ այս դէպքը պատահեցաւ :

Սնեհալ շաբթու երեւելի տան մի կառուարանը ինքը-
զինքը կարեւոր իւր կենտրոն վախճան տուաւ : Այս
դժբաղդ մարդոյն յուսահատութիւնը չհասկցուեցաւ :

Սնեհալ և այս շաբթու 2000 շախ մէտրի հասան
Իզմիր, Մանիսայի և Ս. Երանի սահմաններէն :

Չորեքշաբթի առաւօտուն Ս. Երանի քաղաքին հետեւ
գրական գիծով լոր հասաւ թէ քոլեան երեւան ելած
է յիշեալ քաղաքը : Այս ցուալի լորը տնտր աղբեցու-
թիւն մի ըրաւ բոլոր հասարակութեան վերայ. բայց
բարեբաղդարար շատ չդիմացաւ. վասնոր նոյն օրը ե-
րեւելին երկրորդ հեռագիր մի գալով սուտ հանց ա-
ռուտուան լորը :

ԵՒ ԵՒՏՐԵՆԵՆ

Քաղաքիս առեւտուրը ձախող վեճակի մէջ կը-
դանուի միշտ ի պատճառս քաղաքական շփոթութեանց
և խնդրոյ մէջ պատահած անանկութեանց :

Բաժակ և Ենեալ շաբթուանէ ի վեր 400 հախի
չափ Սոսոյեան, Վ. ասպա և ուրիշ տեսակ բամպակ
ծախուեցան 600, 640 և 675 ըստ տեսակին : Մար-
սիկայէն ըստ նոր տուարի Կոնստին 65 հասած
հեռագիրները կը ծառայեցան թէ բամպակին գինը
քիչ մը բարձրացեր է : Եւ թէպէտ Ենեալ մէջ
զանուած պատրաստ ապրանքը մէկ միլիոնէն աւելի
է, սակայն Ենեալի մէջ պատրաստ բամպակ չկայ
և նոր հոնքը շատ քիչ է եղեր : Այս պատճառաւ
գինները զգալի կերպիւ բարձրացեր են այնտեղ :

Քիչ քիչ և այս շաբթու 350 հախի չափ ծախ-
ուեցան 200-250 զուրուշի կենդիւնարը : Կըստի
թէ Ենեալ մէջ հրկիւղութիւն պատահեցաւ շաբթու
կենդիւնար քեօքոյայ այրեր է :

Ենեալ և Ենեալ կուրդի և գինը մինչև 128 զու-
րուշի բարձրացաւ չեքին :

Փաշայի և Զանդարութեան մէջ կը գտնուի և
միայն 4000 կենդիւնար վաճառեցաւ 110 զուրուշի և
7 1/4 Ենեալ : Այս շաբթու 30 ջիւլ բան ծախուեցաւ
15 1/4 Ենեալ մինչև 16 3/4 զուրուշի սխան :

ԾԱՆՈՒՅՈՒՄ

ՊԱՊԻՆ ԳԼԽԱՆՈՐՈՒԹԻՒՆԸ

Հնութեանց համեմատ փորձուած :

Այս փորձի գրքոյը, որ 96 երես բաղկացեալ է,
Պապին զխաւորութիւնը գորտար փաստերով եւ
օրինաւոր վկայութեամբ կը հետքէ, ապացուցանելով
քի պապական այս պահանջումը՝ որ Աստուածային
օրինաց եւ որ ընդհանրական եկեղեցոյն կանոնաց
վերայ հիմնեալ է : Ուստի ուղղադրութեամբ կարգաւոր-
արժանի պատուական աշխատասիրութիւն մըն է. որ
մօտեքս հրատարակուեցաւ ի Կ. Պոլսի ի տպարանի
Արամեան : Կը ծախուի Իզմիրի մէջ՝ Շահմիքիլեան
եղբարց գրավաճառութեան խանութը, եւ Պոլսի բո-
լոր Հայ գրավաճառաց բով : Գինը՝ 7 զուրուշ է :

ԲՆԵՐՈՒԹԻՒՆ

ԻԶՄԻՐԵՆ ԴԱՍԱԳԱՆ ԵՐԹԱՆՈՒ ԵՐԿԱՌՈՂԻՈՅՆ

Բաժնորդարութեան (ապօնըման) տոմսակներ
առաջին կարգի, սկսեալ Մայիսի 1էն 1866 :

Ի մէջ Իզմիրի եւ Պուռնուլայի,
Նմանապէս ի մէջ Իզմիրի եւ Քորսիլիոյի :

ԳԻՆԵՐՆԵՆ

12 միս, 16 միս, 3 միս, 1 միս
Օսմանեան լիւա 18, 10, 5 1/2, 2

Այս տոմսակները պիտի յանձնուին գործառնու-
թեանց ընդհանուր վերակացուին գրասենեակէն Պա-
մախանի կայարանը. բայց բաժնորդ գրուողները

պէտք է որ անձամբ ներկայանան յիշեալ տոմսակ-
ները առնելու համար :

Բաժնորդարութիւնները կը սկսին ամեն ամսոյ
սուրբ օրէն. սակայն պէտք է որ տոմսակները գինէ
երկու օր առաջ ուղարկին :

Պէտքալ խանին մէջ նոր ու աղւոր պանդոկ
(լոքանդա) մի բացուեցաւ, ուր մաքուր ու պատուա-
կան կերակուրներ կը ղրկուին ածան գինեւոր :

ՀԻՒՆԴԻՆ ԲԱՐԵԿԱՍԸ

ԳԵՂԱՆՏՏՔ ՀՈՒՆՈՒԹԻՒՆ

ՁԱՆՏԻՆ ՀԻՒՆԴԻՆԻՍԻՒՆԵ

Մարդոյն ջգային գրութեան (փիլիսոփայ) շատ յոգնած ըլլալը
ստիպել է անոր մինչ և զիջելուն ամենափոքրիկ շարժումը կամ զըր-
բուսութիւնը՝ վշտալի է յոյժ. վասն զի ուր գտնուի է անոր գե-
ղը : Միակ գեղը նոյն է. թիւ խմ գինի, գարեջուր, և ուրե-
ւից ըմբելը. և անիւն անիւն կը լլուրդ որ Երանի հեռանաւ ա-
նոնցմէ, և ամենին չիման. նմանապէս խափէ մի խմեր, և անոր
տեղ թիւթիկ թէյով (չոյ) գոհ է ինքը : Կարելի եղածին չափ մա-
քուր օր ծծէ, ամեն գիշեր իմ գեղանայնեան երէք կամ չորս հատ
կըլէ, շատ մի կեր և համեմատեալ (սոսիս) հեռի կեցիր : Եթէ
այս օգտակար կանոններէ ճշգրտութեամբ ի գործ դնելու ըլլաւ,
միտք չունով պիտի հանդուստայ, մարմնից առողջ պիտի ըլլաւ և
պիտի մոռնաւ թէ ջրաց շարժումն ունեցար :

ԱՆԿԱՐԿՈՒԹԻՒՆԵ ԵՐԿԱՌՈՂԻՈՅՆ

Այս գործարանաց վերաբերեալ անին հիւանդութեանց մէջ
թէ կը զգանք չափէն աւելի ջրաց կըլլան կամ բաւական չեն ըլ-
լար, թէ քորը կամ աւելի երկրանց կը հասնին կամ թէ ա-
նոնց մէջ ցաւեր կը գոյանան մէջքին համապատասխանած մասը : Այս
ամեն հիւանդութեանց ժամանակը պէտք է Հոլ օուէի գեղանայնե-
րը անուշ շաքարէ հրահանգը համեմատ և անոր սակեղանիով ըլ-
լիւ երկրանց վարի կողմը անկողին մտնելու ժամանակը : Այս
գարանաց անկողան օգնութիւն մի պիտի մատուցանէ, յայնչև ու-
րիշ գեղերը զուր տեղը գործածուած պիտի ըլլան :

ՍՏԱՄՈՒՍԻ ԱՐԿՈՒԹԻՒՆ

Որ և է գեղ մի չիմար ստանդարտ գործիւնը նորոգել և
աղեկեցնել զայն շուտով ինչպէս այս գեղահատերը. որոնք անբա-
խաւուն թիւնէ կամ վատթար կերակուր պատճառաւ ըրել թիւթ-
ուսութիւնը կը վանեն և կը հասնին ի լեարդ (փոքր ճեղք), ո-
րուն գործողութիւնը կը կորստանայ. չիմար ստանդարտ ձգտման
(փոքր) գեղերու մէջ քանակի ներգործութիւն մի ունի և լեարդի
ու ստանդարտ ամեն անկողան թիւնները միշտ կը բռնէ :

ԲՈՐՈՐԴՈՒՄՆ ԹՈՒՐԿԱՆԱՆՏ (ԴԵՐԵՔ) ՀԱՅ ԵՒ

ՀԱՐԿՈՒԹԻՒՆ

Շնչաւորութեան վերաբերեալ գործարանաց հիւանդութիւնը
ամեն անգամ աւելի յոգնալ կը պատահի և երբեմն աւելի վտան-
գաւոր է : Անոնց գործողութեանց անկողան անկողան անկողան ըրել
չանները կրնան միշտ կարգադրուիլ. Հոլ օուէի հաշակաւոր գեղա-
հատից միջոցաւ : Անոնք շուտով կը գարանան արեան ուր և է աւ-
թանակեցալ անշարժութիւնը, կը թիւթիկ ցին խցուած շնչաւորնե-
րը, կը բարեխառնեն շնչաւորութեան ստանդարտ արգելութիւնը և կա-
րողութիւն կուտան շնչաւորութիւն ու թորեուն գիւրուսութեամբ ու կա-
ղանաւորապէս գործելու : Այս գեղահատերը իրենց մարդկային
գործութեամբ կը սրեն արեան ամեն աղբիւրութիւններէ, և այս
եղանակաւ կը գործեն զրուսութիւնը (փիլիսոփայ) ընդդէմ ծիւրա-
կան անոթի, շնչաւորութեան, և ուրիշ թորային տկարութեանց :

ՏԿԱՐԱՆԵԱՆ ՄԱՐԿԱՆՏԻՆ ԲԱՐԵԿԱՍԸ

Տկարութեան, թուրութեան և ջրացաւորութեան գեղաւոր
մէջ, որոնք որ և է բնական կամ գերբնական չափազանցութեան յա-
ւաք եկած են, այս գեղահատից այլընչիւ ներգործու-
թիւնը մեծապէս օգտակար է. քանզի մարդկային կը վերահաս-
տատէ, մարմնոյն ամեն հիւթոց թափումը կը կանխարգելէ, ջրային
գրութիւնը կը զօրացնէ, հիւանդին միտքը կը յարգարէ և վերջա-
պէս առողջութիւնը ձեռք կը բերէ :

Հոլ օուէի գեղահատերը ամեն օգտակար գեղերն են հե-
տեւեալ հիւանդութեանց համար :

Շնչաւորութիւն,	Յօացաւորութիւն,	Թորացաւորութիւն,
Մախանային անոթ,	Տեսաւորութիւն,	Յարգ որովայնի,
Խիթ (առնէ),	Ջրաղբութիւն,	Միջաղբութիւն,
Հարեւոր,	Նմարողութիւն,	Բորեւոր,
Ծիւրական անոթ,	Գալլիկ,	Անոթ ընդերաց,
Թանշ (փոքր),	Բարեխառն սրտի,	Ննկանութիւնը կա-
Խոյլ պարանոցի,	Քար կամ խիճ միջա-	նոցի,
Վերնոտութիւն,	Նոցի,	Մորթային հիւանդու-
Լեզուի հիւանդութիւնը Գլխացաւորութիւն,	Թիւթը,	
Փողացաւ,	Արգելութեան անոթ, խցողութիւնը,	

Այս գեղահատերը, որ կը շնչուին Հոլ օուէ բռնկին անձնա-
կան վերահասութեամբ, կը վաճառեն իւր գործարանը ի Լոն-
տոն, Սթրէնտ կուրած թաղը թիւ 24, ի գին 1 և 1 1/2 ըլլե-
նի, 2 1/4 և 4 1/2 ըլլենի սուրճ, ըստ մեծութեան տոկոս :

Գիւրեւ արժան է որ տպեալ հրահանգներ կան ամեն լեզուով,
որոցմէ մէկ հատ կը գտնուի իւրաքանչիւր տուրքին մէջ ի տեղե-
կութիւն հիւանդաց, ամեն պարագայից մէջ :

Խմբակիր-տէր լրագրոյն,

Ղալիա Գ. Պաշապէտ :

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ԱՐՇԱՆՈՒՅՈՒՆ ԱՐԱՐԱՏԵԱՆ